

τέρων προγόνων, ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς αὐτῶν βίος καθόλου ἀνεπτύχθη ἀναντιρρήτως ἐν δεινῷ ἀνταγωνισμῷ, ἐν συγκρούσεσιν ἐμφυλίοις καὶ ἐν πά-
λαις πρὸς πολυαρίθμους καὶ φοβεροὺς ξένους. Ἀλ-
λὰ ἐκ τῶν ἀγώνων ἐκείνων δὲν ἐξῆλθον οἱ ἱεροὶ φθόγ-
γοι οὓς ἅπασα ἡ ἀνθρωπότης φθέγγεται ὁσάκις κα-
τέχεται ὑπὸ παλμῶν εὐγενῶν, ὁσάκις μαρτυρεῖ ὑπὲρ
τῆς ἐλευθερίας, ὁσάκις ὑψοῦται εἰς τοὺς αἰθέρας, ἵνα
μελετήσῃ τὰ μυστήρια τῆς δημιουργίας, ὁσάκις εἰς-
δύει εἰς τὴν μελέτην τῶν φαινομένων τῆς ψυχῆς, ὁ-
σάκις φιλοσοφεῖ περὶ τῶν κανόνων τῆς διανοητικῆς
ἐργασίας, ὁσάκις διερευνᾷ τοὺς νόμους τῶν ἠθικο-
λογικῶν ἐπιστημῶν; Ἡ ἐβραϊκὴ ἱστορία, ἡ ἱστορία
ἐκείνη τῶν ἀρῶν καὶ ἀναθεμάτων κατὰ παντὸς ἄλ-
λοφύλου παρέσχεν ἄρά γε εἰς τὴν θρησκείαν τῆς ἀ-
δελφοποιήσεως τῶν ἐθνῶν πλείονα ἀρωγῆς στοιχεῖα
ἢ ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ ὁ ἀντιδωλολα-
τρικὸς μυσικισμὸς καὶ αἱ θεοσοφικαὶ ἰδέαι τοῦ Πλά-
τωνος, ὧν ἄνευ θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ διατυπωθῇ ἐν
ᾧ αὐτῆς τῇ μετέπειτα ἀναπτυχθείσῃ ἰσχύϊ ἡ ἐν-
νοια ἐνὸς παντοδυνάμου καὶ παντεπόπτου Θεοῦ; Οὐ-
δεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς θρησκευτικῆς
μεταρρυθμίσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν
γραμμάτων ἀρχονται ἐπικρατοῦντα ἐν τῇ Εὐρώ-
πῃ νέα πολιτικά, κοινωνικά καὶ καλλιτεχνικά συ-
στήματα, ἐξ ὧν λίαν βραδέως, περὶ τὰ τέλη σχε-
δὸν τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐβλάστη-
σαν αἱ νεώτεραι ἰδέαι περὶ ἀδελφοποιήσεως τῶν
λαῶν. Τί δὲ ἦτο ἡ ἀναγέννησις ἐκείνη; πεπατημέ-
νην θὰ ἠκολούθουν ἂν ἐπανελάβανον ὅτι ἔφερεν ὁ-
λως Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἀπόγονοι